

4. Достоевский Ф.М. Собрание сочинений в 15 тт. – Л.: Наука, 1988. – Т. 1. Повести и рассказы. – С. 31–147.
5. Достоевский Ф.М. Собрание сочинений в 15 тт. – Л.: Наука, 1990. – Т. 7. Бесы. – 680 с.

Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент О.П. Барменкова

ПРОТЕСТ ПРОТИ СУСПІЛЬСТВА СПОЖИВАЦТВА В РОМАНІ Ч.ПАЛАНІКА «БІЙЦІВСЬКИЙ КЛУБ»

М. А. Гончар

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

Формування нового споживацького суспільства, чію вичерпну характеристику, як відомо, дав Ж. Бодрійяр у другій половині ХХ століття, увінчується появою нових явищ культури та літератури, позначених протестними настроями проти усталеної системи суспільних цінностей. Ряд талановитих письменників – У. Берроуз, Д. Коупленд, Ч. Паланік – репрезентують так звану трансгресивну, чи контркультурну літературу, дослідженню якої присвячені роботи Л. О. Гречухи, К. Ю. Ігнатова, В. Б. Шаміної та інших.

Метою цієї статті є дослідження теми протесту проти суспільства споживацтва в романі Чака Паланіка «Бійцівський клуб».

Розчарування молодого покоління американців у славнозвісній «американській мрії» зумовлює ідейний зміст і пафос роману [3], в якому створюється образ оречевленого й бездуховного споживацького світу. Неприйняття існуючої реальності спонукає героя до морального протесту, який згодом трансформується в протест, що підтримується цілою групою однодумців. Перекладач І. Стронговський запропонував назву даній групі, що мовою оригіналу звучить як «Project Mayhem», – «Проект Каліцтво». Однак «mayhem» може перекладатися і як «заподіяння каліцтва», «калічити», і як «хаос», «розлад», «заколот». Доречним і доволі правильним можна вважати російський переклад І. Кормильцева – «Проект Розгром», який створює цілком адекватне уявлення про діяльність його прихильників та безпосередню ідею роману. В концепції твору «розгром» стає провідним мотивом діяльності героя, тож слова Тайлера Дердена «Відмовившись від усього, ми здобуємо свободу...» є фундаментом протесту проти суспільства споживацтва. Програму діяльності групи, як вважає автор, можна визначити як «знищити цивілізацію, аби зробити з неї щось більш пристойне», покінчити «з жадобою фізичної влади та привласнювальним інстинктом», щоб через руйнацію навколишнього світу і саморуйнацію «прийти до влади над духом» [2].

Основна ідея контркультури і роману Паланіка – боротьба з системою усталених норм і традицій, породжених впливом реклами і маркетингу. Оповідач щиро зізнається: «Я дурний. Усе моє життя – лише жадоба володіти речами, потреба володіти речами» [2]. Деструкція культури і мистецтва – крок до нового життя. Герої твору прагнуть видертися «на дах музею мистецтв і стріляти пейнтбольними кульками по скульптурах у внутрішньому дворіку», жадають «спалити Лувр... узяти молот і піти трощити мармури Елгіна...» [Там само].

Секрет успіху роману – у своєрідному мінімалізмові оповіді, використанні особливої техніки неупередженого письма, позбавленого авторської оцінки чи коментарів, так званого прийому «ангел-літописець», коли змальовується лише зовнішність чи вчинки героїв, аналіз же здійснюється самим читачем [1, 237].

Для більш активного залучення читача Ч. Паланік також використовує техніку, яку називає «писати ближче до тіла» (writing on the body), тобто викликати фізичну реакцію у читача, залучаючи його в розповідь на нутрянному рівні [1, 239], внаслідок чого твори стають більш доступними і зрозумілими широкому загалу. Динамізм оповіді досягається за рахунок використання «стислих фраз і формулювань, що повторюються час від часу з незначними змінами, уніфікують... сюжет і в той же час вибудовують загальну тему твору» [1, 237].

Однак зовнішня простота оповіді не виключає використання автором мотивів та прийомів постмодерністської практики. Герой «Бійцівського клубу» описує суспільство як «світ копії копій», що нескінченно копіює самого себе. Симулякр стає уособленням сучасного світу. Символом його є ксерокс, з яким герой працює в офісі. Все життя героя – це фактично заміщення реального уявним, тому він відвідує групи підтримки невиліковно хворих, де симулює хворобу, щоб нагадати собі, що він все ще живий, симулякром є друг і наставник оповідача Тайлер Дерден [4, 198]. Як зазначає В. Б. Шамина, знаковим для постмодернізму мотивом є також мотив присвоєння і переробки. Тайлер Дерден живе за рахунок виготовлення високоякісного мила з жиру, який він викрадає в клініках, де проводиться ліпосакція, і продає його тим, хто заплатив за цю процедуру [4, 199].

Зрештою автор ставить гостре питання: що є мірилом сенсу життя? Матеріальні блага, соціальний статус, меблі із ІКЕА? Безкінечне нагромадження матеріальних статків? Думка Паланіка змушує зруйнувати ілюзію існування стабільності та сталості. Використовуючи колоритні образи та прийоми, він оголошує війну залятому ворогові свободи натури людини — консюмеризму, що став сучасною релігією суспільства.

Творчість Чака Паланіка, що характеризується складністю і суперечливістю, все активніше привертає до себе увагу не лише читачів, але й дослідників сучасної літератури.

Список використаної літератури:

1. Жолудь А. И. Писательский стиль Чака Паланика / <https://cyberleninka.ru/article/n/pisatelskiy-stil-chaka-palanika>. – С. 235-243.
2. Паланік Ч. Бойцовский клуб / [loveread.me>view_global](http://loveread.me/view_global)
3. Семенова П. А. Сравнительный анализ книги и фильма «Бойцовский клуб» / <https://www.scienceforum.ru/2016/pdf/28022.pdf>
4. Шамина В. Б. Романы Чака Паланика «Бойцовский клуб», «Уцелевший», «Удушье» в контексте романтической традиции / <https://cyberleninka.ru/article/n/romany-chaka-palanika-boytsovskiy-klub-v-kontekste-romanticheskoy-traditsii>. – С. 189-200.

Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент І.В. Богданова

ХУДОЖНІ ПОШУКИ ТОМАСА ПІНЧОНА В КОНТЕКСТІ АМЕРИКАНСЬКОГО ПОСТМОДЕРНІЗМУ

І. В. Зуй

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького.

Художні пошуки одного з найзагадковіших письменників США другої половини ХХ ст. Т.Пінчона опинилися у центрі уваги багатьох дослідників американської літератури. Специфічна й оригінальна поетика його прози розглядалася представниками найрізноманітніших літературознавчих шкіл – від представників традиційного історико-культурного літературознавства до структуралістів і постструктуралістів. При всій зовнішній „нечитабельності” творів американського письменника новітні літературознавчі підходи дозволили значною мірою пролити